

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สตรีเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อครอบครัวของสังคมไทยในชนบท ทั้งต่อความอยู่รอดของครอบครัว การตัดสินใจลงทุนประกอบอาชีพการเกษตร และการดูแลสุขภาพของคนในครอบครัว กรมส่งเสริมการเกษตรจึงส่งเสริมให้สตรีเกษตรกรในชนบทรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้นในทุกพื้นที่ ทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล ให้เป็นองค์กรหนึ่งของสถาบันเกษตรกร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา โดยมีนโยบายและเจตนารมณ์ที่แน่วแน่ในการส่งเสริมบทบาทของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามภารกิจที่ดำเนินการอยู่ โดยสนับสนุนการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันรับวิชาการความรู้ด้านการเกษตรและเคหกิจเกษตร ให้สมาชิกกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้มีความมั่นคงในอาชีพ รายได้ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ประกอบกับการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ชีดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้กำหนดการเพิ่มศักยภาพการออมในชนบทเป็นมาตรการในการพัฒนาคนและองค์กรในภาคเกษตรเพื่อเป็นทุนในการพัฒนาอาชีพ ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นหลักประกันที่มั่นคงให้กับครัวเรือนเกษตรกร ตลอดจนการบริหารจัดการเงินออมให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพและความมั่นคงของครอบครัวเกษตรกร

ในปี พ.ศ. 2538 จังหวัดตาก เริ่มให้ความสำคัญต่อการพัฒนางานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอย่างจริงจัง โดยกำหนดแนวทางพัฒนางานส่งเสริมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้เป็นองค์กรที่สามารถพึ่งพาตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ โดยดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกอำเภอ มีการแปรรูปผลิตผลเกษตรเพื่อบริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้เสริม การส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการออมเงินตามโครงการเงินออมเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราชา และการส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในระดับกลุ่ม ระดับตำบล ระดับอำเภอและระดับจังหวัด โดยส่งเสริมและสนับสนุนโครงการต่างๆ ให้ดำเนินการในกลุ่มองค์กรเกษตรกรเป็นอันดับแรก และให้กลุ่มบริหารจัดการปัจจัยการผลิตที่ได้รับเป็นกองทุนหมุนเวียนในกลุ่ม โครงการดังกล่าว ได้แก่ โครงการตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตาก และโครงการเพิ่มมูลค่าผลิตผลเกษตร ดำเนินการระหว่าง

ปี พ.ศ.2539-2546 โดยสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รวมทั้งสิ้น 330 โครงการ จำนวนเงิน 15,430,000 บาท ในพื้นที่ 8 อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอ ซึ่งในปี พ.ศ. 2549 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดตาก มีจำนวน 363 กลุ่ม สมาชิก 15,706 คน กองทุนหมุนเวียน 38,745,647 บาท (สำนักงานเกษตรจังหวัด 2549:1)

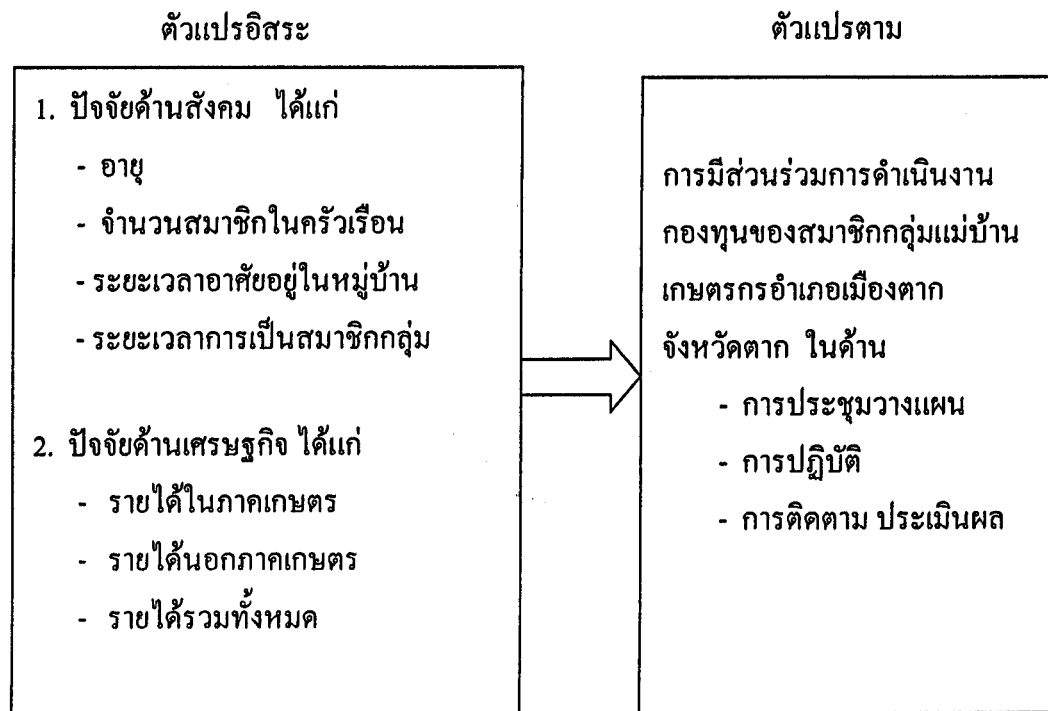
อำเภอเมืองตาก ให้ความสำคัญต่อการพัฒนางานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี การสนับสนุนปัจจัยการผลิต และโครงการต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยเน้นดำเนินการในรูปแบบของกองทุนหมุนเวียน เพื่อให้มีแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพทั้งในด้านการเกษตรและนอกภาคเกษตร และลดปัญหาการเป็นหนี้สินนอกระบบแก่สมาชิกกลุ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 จนกระทั่ง ปี พ.ศ.2549 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 65 กลุ่ม สมาชิก 1,680 คน มีเงินทุนหมุนเวียนทั้งหมด 5,421,989 บาท (สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก 2549:1) สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ในระดับหนึ่ง แต่การดำเนินกิจกรรมกองทุนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางส่วนไม่สามารถดำเนินการกองทุนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มได้ ทั้งนี้เนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิก บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ หลักการการดำเนินงานกองทุน สิทธิผลประโยชน์ที่เข้าร่วมกิจกรรม และขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการเงินกองทุน รวมทั้งขาดความต่อเนื่องของการให้บริการและการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นจึงควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อจะได้ทราบแนวทางการดำเนินงาน ปัญหาข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และเป็นข้อมูลนำไปเป็นแนวทางพัฒนา และแก้ไขปัญหการดำเนินงานกองทุนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับจังหวัดต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจและปัจจัยอื่น ๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก
- 2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก
- 2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก

3 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4 สมมติฐานการวิจัย

จากกรอบแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยได้นำมากำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้ ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ในภาคเกษตร รายได้นอกภาคเกษตร และรายได้รวมทั้งหมด เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

5 นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 กองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง แหล่งรวมทุนและทรัพยากร เช่น เงิน พืช สัตว์ ปังจักรการผลิต วัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักร ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ และอื่น ๆ ที่สามารถนำไปใช้หมุนเวียนในกลุ่มหรือชุมชน เพื่อดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์

5.2 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง สตรีในภาคเกษตร หรือภาคอื่น ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้าน ตำบลเดียวกัน สมัครเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วยความสมัครใจ

5.3 สถานภาพภายในกลุ่ม หมายถึง สภาพของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้แก่ การเป็นคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่มระดับตำบล คณะกรรมการกลุ่มระดับอำเภอ คณะกรรมการกลุ่มระดับจังหวัด การเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน การเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ

5.4 ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาสูงสุดที่สมาชิกกลุ่มได้ศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือสถาบันอื่นที่ทางราชการรับรอง

5.5 ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ วิธีการดำเนินงาน กฎระเบียบข้อบังคับของกองทุน

5.6 คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ แทนสมาชิก มีอย่างน้อย 5 ตำแหน่ง ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และกรรมการ

5.7 การมีส่วนร่วมดำเนินงานกองทุน หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม ได้แก่ ร่วมประชุมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมควบคุม ติดตามและประเมินผล

5.8 รายได้ หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มมีรายได้ของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพต่าง ๆ ทั้งหมด ซึ่งเป็นตัวเงิน โดยไม่ได้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ ในรอบ 1 ปี

5.9 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง จำนวนปี นับตั้งแต่ได้รับการคัดเลือกเข้าเป็นสมาชิกกองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

5.10 ค่าตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม หมายถึง รายได้ที่กลุ่มแบ่งให้สมาชิกจากการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม หรือเงินปันผลจากหุ้น ในกรณีที่กลุ่มมีรายรับจากงานรวมหรืออื่น ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมกลุ่มในรอบ 1 ปี

6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยมากำหนดแนวทางและวิธีการดำเนินงานกองทุนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์

6.2 เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางประยุกต์ในการส่งเสริมการดำเนินงานกองทุนของกลุ่มอื่น ๆ ในระดับจังหวัดต่อไป

6.3 เพื่อให้ผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ทราบปัญหาในการดำเนินงาน และสามารถแก้ไขได้อย่างถูกต้อง และตรงตามวัตถุประสงค์